VALTIONEUVOSTON OIKEUSKANSLERI

Sisäministeriö

Viite:
Sisäministeriön lausuntopyyntö 5.9.2025, VN/23385/2025

Asia:
Hallituksen esitys laeiksi poliisilain ja pakkokeinolain muuttamisesta

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi poliisilain 5 luvun 34 §:ää ja pakkokeinolain 10 luvun 33 §:ää peitetoiminnan laajentamisesta niin, että poliisilla olisi oikeus laajentaa yksinomaan tietoverkossa tapahtuvaa peitetoimintaa sellaisten rikosten estämiseksi ja selvittämiseksi, joiden perusteella poliisilla on muutoinkin oikeus käyttää yksinomaan tietoverkossa tehtävää peitetoimintaa. Tavoitteena on varmistaa, että salaisia tiedonhankintakeinoja ja salaisia pakkokeinoja koskevia säännöksiä uudistetaan yhdenmukaisesti ja että sääntely on tältä osin mahdollisimman samansisältöistä.

Esityksestä on toistaiseksi osin vaikea saada käsitystä siitä, mitkä ovat sen tosiasialliset vaikutukset. Esityksessä on todettu, että sillä ei tule olemaan merkittäviä vaikutuksia. Toisaalta asian taustassa on kuvattu aiemmin edustakuntakäsittelyn yhteydessä hallintovaliokunnan saamasta selvityksestä ilmenneen, että poliisilla ei ole oikeutta ehdotetun tietoverkossa tehtävän peitetoiminnan laajentamiseen, kun kyseessä on törkeä laittoman maahantulon järjestäminen. Esityksessä olisi syytä kuvata esimerkiksi sitä, vastaako nyt ehdotettavat muutokset tähän asian taustaksi kuvattuun seikkaan, vai mitkä ovat esitykset vaikutukset nykytilaan. Jatkovalmistelussa olisikin yhä syytä pohtia, millä tavoin esityksen vaikutuksia siinä kuvataan. Tämä on erityisen keskeistä sikälikin, että eduskunnan perustuslakivaliokunta on useaan otteeseen kiinnittänyt huomiota siihen, että pakkokeinojen ja esitutkinnan sääntelylle on ollut ominaista kehitys, jossa toimivaltuuksia lisätään tai niitä laajennetaan vähittäin. Lainmuutoksilla toteutettavat toimivallan laajennukset voivat sinänsä olla vähäisiä, kuten

PL 20, 00023 Valtioneuvosto Puhelin 0295 16001 kirjaamo.okv@gov.fi

www.oikeuskansleri.fi

tässäkin esitetään, mutta välttämättömyyden ja oikeasuhtaisuuden valtiosääntöoikeudellisessa arvioinnissa on otettava huomioon myös jo aiemmin säädetyt valtuudet. Vähäinenkin laajennus toimivaltuuteen, jonka perustuslakivaliokunta on aikaisemmassa lausunnossa arvioinut olevan valtiosääntöoikeudellisesti moitteeton, voi antaa aihetta muuttaa välttämättömyyden ja oikeasuhtaisuuden arviointia (ks. esim. PeVL 98/2022 vp, s. 2; PeVL 99/2022 vp, s. 2). Jotta tällainen arvio voidaan asianmukaisesti toteuttaa, myös vähäisenä pidettäviä toimivaltuuksien lisäyksiä tulee arvioida suhteessa olemassa olevien toimivaltuuksien muodostamaan kokonaisuuteen. Lisäksi jotta toimivaltuuden lisäys ylipäätään voidaan karakterisoida vähäiseksi, tulee sen merkitystä kuvata perusteellisesti. Jotain merkitystä on toki silläkin, jos vastaavia toimivaltuuksia on jo toisaalla, ja koko lainsäädäntöhankkeen keskeinen tarkoitus on yhdenmukaistaa kyseiset toimivaltuudet. Edellä todetusta johtuen tällainenkaan muutos ei ole kuitenkaan yksinomaan tekninen.

Suhdetta perustuslakiin ja säätämisjärjestystä koskevassa luvussa on käyty läpi asiassa merkityksellisiä ihmis- ja perusoikeusvelvoitteita sekä perustuslakivaliokunnan aiempia lausuntoja ja muun ohella perusoikeuksien rajoitusperusteita. Jatkovalmistelussa kyseistä lukua on vielä täydennettävä, sillä asiassa tehtävä varsinainen oikeudellinen arviointi siinä puuttuu. Yksinomaan perustuslain pykälien ja muiden oikeuslähteiden mainitseminen ei ole riittävää, vaan esityksessä on myös kerrottava, millä perusteilla ehdotettavien säännösten katsotaan olevan sopusoinnussa näihin nähden. Havaintonani myös se, että esityksessä mainitun PeVL 99/2023 vp sijaan tarkoitus lienee viitata lausuntoon PeVL 99/2022 vp.

Lisäksi kiinnitän huomiota siihen, että samanaikaisesti on vireillä useita lainsäädäntöhankkeita, jotka merkitsevät suunnitellusti poliisilakiin tehtäviä muutoksia. Hyvään lainvalmisteluun kuuluisi hankkeiden mahdollisimman selkeä yhteennivominen ja vähintäänkin selostaminen erillisissä hallituksen esityksissä. Tämä on tarpeen myös vaikutusarvioiden tekemiseksi. Kuten luonnoksessa todetaan, erillisten esitysten käsittely täytyy sovittaa yhteen eduskunnassa, mutta sen materiaaliseksi mahdollistamiseksi hankkeita tulisi hallituksen esityksissä pyrkiä kuvaamaan paremmin. Valmistelun yhteydessä voi olla myös tarpeen harkita hankkeiden suoranaista yhdistämistä.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Oikeuskansleri — Janne Salminen

Esittelijäneuvos — Juho Lehtimäki